

JOSEP PALAU I FABRE, POETA

Text: NÚRIA ZAYAS / Fotos: MARC VILA

"El puritanisme català guanya terreny"

Josep Palau i Fabre (Barcelona, 1917) va tenir un paper destacat en la represa de la cultura catalana durant la postguerra. Poeta, dramaturg, narrador, assagista i reconegut expert en Picasso, a la fi comença a collir els fruits de tot el que ha anat sembrant a la vida.

De jove volia ser un escriptor trilingüe i home de teatre. Però lluny dels camerinos, la brutalitat de la guerra civil va sacsejar les seves expectatives de futur: "Un no podia fer el que volia, sinó que calia comprometre's". Així, Palau i Fabre es va veure abocat a la poesia i va fer tasca d'agitació cultural des de les revistes clandestines *Poesia* i *Ariel*, que havia creat. D'aquesta època són els *Poemes de l'Alquimista*, que es van editar —també des de la clandestinitat— el 1952 i que han esdevingut un punt de referència per a la nova poesia catalana. Artista polifacètic, també és estudiós de l'obra del pintor malagueny Pablo Picasso, del qui ha escrit prop d'una vintena de llibres, entre els quals *Doble assaig sobre Picasso* (1964) i *Estimat Picasso* (1997), on Palau recorda les seves trobades amb el geni cubista. Després d'haver estat marginat durant anys per la cultura oficial, de mostres de reconeixement, ara no n'hi falten. Guardonat amb el Premi Nacional de Literatura el 1996 i amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes 1999, a finals de l'any passat va fer una exposició de tota la seva obra poètica a la Galeria Montcada, de Barcelona, i per al desembre d'enguany es preveu que se li'n reti una altra d'homenatge al Centre d'Art Santa Mònica. Quant a la seva narrativa, cal destacar *Contes de capçalera* (1993) i *Les metamorfosis d'Ovídia i altres contes* (1996), Premi Nacional de Literatura. A més, té vora dotze obres de teatre escrites, però l'única que se li ha representat és *Homenatge a Picasso*, l'any 71, durant tres me-

ses a La Cova del Drac. Aquesta inèrcia pot acabar ben aviat si l'obra inèdita que Palau preveu que es representi el proper octubre a Barcelona s'acaba escenificant. Una obra d'un "erotisme desenfrenat" que l'autor ni tan sols ha ofert de publicar "de tan forta que és". Ara, una flor no fa estiu, i Palau no estalvia crítiques a la classe política ni a la cultura oficial.

Potser perquè no ha deixat de ser l'*enfant terrible* de les lletres catalanes. "És curiós, es veu que he fet por", rumia en veu alta.

—*Quan en plena postguerra declarava que ha trobat l'amor en una dona barata i que l'home plora pel sexe, trenca de soca-rel amb els esquemes que dominaven la cultura de l'època.*

—Sí, el poema *La Sabata* és la pedra angular que trenca clarament amb l'estètica noucentista. Per això va fer tant d'escàndol. Ara el coneix tothom, per dir-ho així, però aleshores hi va haver gent que em va deixar de saludar. Però així mateix: negar-me la mà.

—*I va ser La Sabata que va motivar el seu autoexili a París?*

—I la circumstància afegida d'haver trencat amb la família, que era franquista. La meua idea era no tornar al país. Quan me'n vaig anar em sentia sol: no era

franquista, no m'entenia amb l'oposició ni amb els meus pares, que sí que ho eren. A l'Eixample el 95% de la gent ho era i suposo que gairebé ningú pensava com jo. Avui no es diu, però van ser molts els catalans que van abdicar. La generació del meu pare i els seus amics, tots. Per l'Ateneu corria una dita de Goethe que deia "Prefereixo la injustícia al desor-

"A Catalunya, el gran pecat ha estat l'oblit dels artistes del país. És com si a Grècia tant se li fotés Praxíteles i Fídies. Que ens els prenen els turcs? Tant se val: la qüestió és que mengem una mica millor."

dre". Aquesta era la mentalitat que hi havia: "això és un caos, que vingui una mà forta, sigui qui sigui, a posar ordre". Era una generació que s'havia fet massa il·lusions, i en caure les il·lusions, va caure tot.

—*Què vol dir?*

—Que tot plegat era una mica el noucentisme: un país bell, hel·lènic, tot és maco i, de sobte, s'ensorra. Per això jo critico bastant el noucentisme, que va crear un món ideal sense la realitat.

—*I del puritanisme que vostè va patir, què en queda?*

—El puritanisme sempre tendeix a ressuscitar en la societat. Ara mateix, aquí a Catalunya, el noucentisme, el puritanisme català, que tinc la impressió que sempre ha existit, el veig encara molt potent, guanyant terreny. Jo m'insurgeixo contra el noucentisme perquè voler-lo revifar és no adonar-se que vam tenir una guerra civil, i el noucentisme va caducar l'any 36. Hi ha un vers d'en Màrius Torres molt clar: "Les ciutats ideals que volíem bastir". Aquella ciutat se'n va anar a terra. Ara no es pot pretendre fer la mateixa: els temps han canviat. Aquella ciutat dormia i ara sembla que vulguem tornar a dormir, que no vulguem veure els problemes de cara.

—*No tocaven de peus a terra?*

—No tocaven de peus a terra o hi tocaven poc o es pensaven que tot se superaria sol. I, és clar, és com si ara no vulguéssim veure que Barcelona té un cordó d'immigrants al voltant. Això ens pot devorar: si tornem al noucentisme no ens adonarem que hi ha unes altres coses al voltant que ens assetgen.

—*A què es refereix quan diu que el puritanisme va a més?*

—Va augmentant, sí. Amb la guerra civil es va ensorrar però ara, en tornar a tenir un nou Parlament, ens hem fet la il·lusió que som uns altres. La prova és que tothom defensa el noucentisme. A l'Ignasi Riera, concretament, el vaig sentir defensant-lo. Com és possible? Un comunista! Que ho defensí un convergent, encara; un socialista..., però un comunista!

—*I com porta haver passat de ser un poeta malèit al reconeixement que li ofereix avui la cultura establerta?*

—Amb un cert recel. Perquè, és clar, com que he conegut tant l'altra cara i durant tants anys, encara no hi acabo de confiar. Però bé, millor. Que duri.

—*Precisament, fa més de quaranta anys vostè va dir "he semblat molt, he collit poc".*

—Sí, sí. Això està escrit a l'*Antologia dels 8 poemes*. Jo havia treballat molt durant els anys de la clandestinitat. Vaig veure que si no hi havia algú, una mà, tot se n'anava a fer punyetes. Hi havia gent que

també pensava com jo, però ningú no gosava... Això va fer que em convertís en el pol d'atracció i que tinguéssim confiança amb en Triadú, amb en Romeu, i que comencéssim a formar un nucli. El primer de tots, els Amics de la Poesia, començà aquí a casa, l'any 41, clandestinament,

—*El fet d'ésser un escriptor vinculat a l'avantguarda l'ha ajudat a comprendre Picasso?*

—És clar. Crec que tenim petites afinitats naturals: el tema de l'erotisme, l'anar cremant etapes i la voluntat d'anar sempre endavant. El fet que jo sigui poeta em facilita la seva comprensió. Un crític d'art estricte crec que no hi pot penetrar. És molt poeta, Picasso, ho és constantment. No ho notes?

—...

—Alguns critiquen que Picasso m'ha fet oblidar la poesia. És al revés, és gràcies a ell que hi retorno. *L'Homenatge a Picasso* és un recull de cançons i poemes que evoquen les èpoques de Picasso.

—*Comparant-lo amb Miró, Joan Brossa va definir Picasso com un tipus d'artista que s'expandeix: "Va a dalt d'un cavall com una mena d'Àtila que conquista terrenys". Aquesta és la posició de Picasso enfront la creació?*

—El terme de conquistador a mi no m'agrada perquè em suggereix una imatge bèl·lica. Però és clar que conquista terrenys, està molt bé la imatge. Ell va més ràpid que ningú: Picasso va a cavall i els altres van a peu. Miró era al revés en molts aspectes. Era molt monògam. Fins i tot en Prats em va dir que s'havia casat verge. En canvi l'altre era...

—*Un cràpula?*

—Bé, un cràpula no. Un home amb una set sexual enorme i, a més de les set dones amb què va viure anys, va tenir una quantitat

incomptable d'aventures.

—*Quina és la gran aportació de Picasso al segle XX?*

—És el qui ha fet que ja no poguem mirar els museus com abans, el qui ha trencat amb l'herència del renaixement: el qui ho ha remogut tot i ho ha renovat. I ho ha fet fins a un punt que sembla que els artistes actuals treballen amb l'handicap de saber que el seu pare s'ho menjava tot i no s'atreveixen a anar endavant. S'ha arribat a un carreró sense sortida, l'art efímer, que és una defensa enfront del *pater familias* Picasso que no ha deixat gairebé res per als hereus. Ara, a Arco, no es veia cap obra d'art: es veien uns actuants fent un *happening* i uns homes barallant-se estèticament, i quan s'ha acabat, s'ha acabat. Això són conseqüències de pensar que Picasso ho ha esgotat tot, i no és veritat. Perquè, per exemple, jo crec en un Perejaume, que treballa i va

"L'art efímer és un carreró sense sortida, una defensa enfront del 'pater familias' Picasso. És una conseqüència de pensar que Picasso ho ha esgotat tot, i això no és veritat."

trobant el seu camí. Però és difícil.

—Quins altres artistes actuals li agraden?

—Del país, Perejaume i Barceló, que són contraposats: Barceló és brutal, però de tant en tant té aquarel·les que demostren una gran delicadesa. I Perejaume és un home de matisos i delicadeses, però no oblidada que a vegades cal la força perquè no es dissolgui tot això.

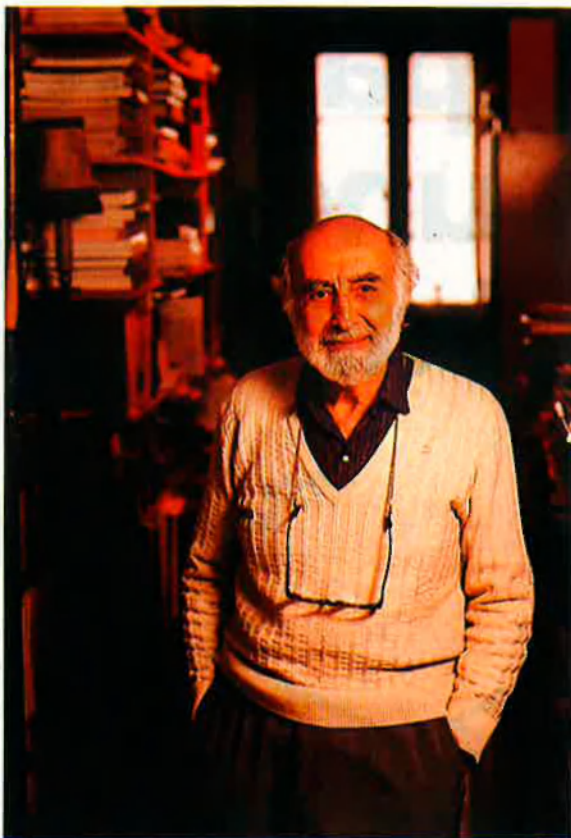
—I als polítics d'ara, els interessa la cultura?

—No, aquest és el mal. I no som res sense la cultura. La renaixença és cultural, sobretot, i és la cultura la que ha refet els Països Catalans. En canvi, al Principat, només s'hi dedica el 2% del pressupost. Això és ridícul en un país on tota la renaixença és funda en la cultura.

—Es perd la memòria?

—Sí, i és molt greu això. Aquí el gran pecat ha estat l'oblit cultural perquè, per exemple, no s'entén que a un Juli González no se li hagi fet un homenatge nacional a Catalunya. En una llista dels set escultors més grans del segle XX hi hauria d'estar González. Ell va fer *La Mont-*

serrat, que representa Catalunya defensant-se del franquisme, i el *Cap de la Montserrat cridant*, on Catalunya crida contra l'invasor. Era separatista i encara sort que València se'l va quedar. Amb Maillol, que era de Banyuls, passa el mateix, i amb Gargallo, que era de Maella i se sentia català, però el museu que du el seu nom és a Saragossa. I encara sort d'iniciatives individuals com la de Picasso, que va voler que es fes el seu museu a Barcelona, i la d'en Prats, que té la idea que es faci una Fundació Miró. Sort d'això, si no Barcelona s'hauria quedat, artísticament, al segle XIX. El Museu d'Art Modern acaba amb Fortuny, no? Que és un gran pintor, però del segle passat. Això no és una identitat i és el primer que cal reivindicar. És com si a Grècia tant se li fotés Praxíteles i Fídies. Ens els prenen els turcs? És igual: la qüestió és que mengem una mica millor.

—Com s'explica que el seu teatre no s'hagi representat gaire fins ara?

—No ho entenc. És tan fort que no ho acabo d'entendre. No m'han cridat mai, per exemple, del Teatre Nacional. Al contrari, l'única cosa per a la qual van cridar-me fa anys la considero ofensiva: em van proposar de traduir 'L'intercanvi', de Claudel, un bon poeta però també un catòlic franquista. Ja és menysprear prou l'obra d'un autor demanar-li una traducció, però a més la d'un intel·lectual franquista.

llengua sedueixi, per uns motius o uns altres. Ara és molt difícil rescabalar-se, perquè hi ha llocs on només es parla en castellà. Com s'introdueix el català en aquestes zones?

—Quin ha de ser el nivell de compromís d'un escriptor: amb el seu país, amb la pròpia obra...?

—El compromís d'un escriptor és amb ell mateix: que l'obra sigui bona. Però aquest compromís, quan és profund, ja és amb el país, perquè vol dir que li llegirà unes obres. Picasso, a última hora, es va adherir al Partit Comunista Francès, però el seu valor està en l'obra meravellosa que ha deixat. El compromís de Picasso és amb la humanitat, però, a més, s'estima el país i s'encarrega que es faci un Museu Picasso a Barcelona. Ara, encara que no existís aquest museu, jo me l'estimaria igual perquè la seva obra té un gran valor: a mi m'ha compensat de mancances interiors i m'ha ajudat a viure.

—En una entrevista Joan Perucho deia que potser s'han equivocat escrivint en català perquè al proper segle desapareixerà. Hi està d'acord?

—Per desgràcia ara el veig malament, el català. Crec que no s'ha encertat la política. Una cultura ha de seduir i això s'ha oblidat, tant per part de les dretes com de les esquerres. Les mateixes lluites internes han fet que hi hagi lleis, però són exteriors als ulls dels immigrants. Per exemple, fa tres anys vaig publicar *Lorca-Picasso*, i vaig insinuar a l'editorial la possibilitat de presentarlo a Santa Coloma de Gramenet. Això era una arma: infiltrar-se en un lloc on la majoria són immigrants, però on hi ha un català que hi va i demostra que ha conegut, ha estimat i ha escrit un llibre en català sobre aquests dos artistes andalusos. Això podria haver obert els ulls a uns quants. Després vaig enviar un exemplar a la Manuella de Madre, l'alcaldesa, pensant que potser... M'ho va agrair però no s'ha fet res. L'important és que la

